

Podmínky vzdělávání – RVP ZV/IVP

Výuka cizího jazyka u žáků se SPU

Hodnocení žáků se specifickými poruchami učení

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání

► Vymezuje

- Klíčové kompetence (6)
- Vzdělávací oblasti (9)
- Průřezová témata (6)

Cíl základního vzdělávání

Základní vzdělávání má žákům pomoci **utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu**. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- **umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení;**
- **podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů;**
- **vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci;**
- **rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých;**
- **připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti;**
- **vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě;**
- **učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný;**
- **vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učít je žít společně s ostatními lidmi;**
- **pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi**

Struktura RVP ZV

Část D

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

- ▶ Žáci s přiznanými podpůrnými opatřeními se ve svých potřebách liší
- ▶ Pro žáky s přiznanými podpůrnými opatřeními 1. stupně = PLPP
- ▶ Pro žáky s přiznanými podpůrnými opatřeními od 2. stupně = IVP
 - Úpravy očekávaných výstupů
 - Úpravy vzdělávacích obsahů
 - U žáků s LMP – nahrazení části či celého obsahu vzdělávacího oboru obsahem jiného vzdělávacího oboru

Část D

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

- ▶ Úpravy vzdělávání zahrnují (obecně)
 - Principy individualizace a diferenciacce
 - Využití speciálně pedagogické a pedagogické intervence
 - Speciálně pedagogická intervence = zajištění předmětů speciálně pedagogické péče pro žáky s přiznanými podpůrnými opatřeními, které jsou zaměřeny na oblast logopedických obtíží, řečové výchovy, nácviku sociální komunikace, zrakové stimulace apod.
 - Pedagogická intervence = vzdělávání žáka s přiznanými podpůrnými opatřeními ve vyučovacích předmětech, v nichž je třeba zlepšit jeho výsledky učení, případně kompenzovat nedostatečnou domácí přípravu na výuku.

Podmínky vzdělávání žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními

- ▶ Uplatňování principu diferenciacce a individualizace vzdělávacího procesu při organizaci činností a při stanovování obsahu, forem i metod výuky;
- ▶ Zabezpečit všechna stanovená podpůrná opatření při vzdělávání žáků;
- ▶ V odůvodněných případech odlišnou délku vyučovacích hodin pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo dělení a spojování vyučovacích hodin;
- ▶ Pro žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona případné prodloužení základního vzdělávání na deset ročníků;
- ▶ Formativní hodnocení vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami;
- ▶ Spolupráci se zákonnými zástupci žáka, školskými poradenskými zařízeními a odbornými pracovníky školního poradenského pracoviště, v případě potřeby spolupráci s odborníky mimo oblast školství (zejména při tvorbě IVP);

Úpravy vzdělávání ve ŠVP v návaznosti na SVP žáků

▶ ŠVP je upraveno dle potřeb žáků se ZP/ZV

- Úprava rozsahu učiva a odpovídající snížení nároků na školní výkon
- Možnost zřízení speciálních vyučovacích hodin
- Zavedení speciálně-pedagogické/ pedagogické intervence
- Současně je uvedeno, jaké kompenzační pomůcky, speciální učebnice, apod. budou použity
- Vyšší časové dotace
- Úprava očekávaných výstupů – reálné a splnitelné
- Možnost využití asistenta pedagoga
- Úprava forem hodnocení

Úprava obsahu vzdělávání u žáků s SPU

- ▶ Obsah vzdělávání žáků s SPU se nijak výrazně **neliší** od obsahů majority
- ▶ **Nezbytný** kvalifikovaný personál, vhodné podmínky vzdělávání, spolupráce s poradenským centrem
- ▶ Nutnost posilování dovedností čtení a psaní, schopnosti porozumět textu, práce s učebnicí, didaktickým materiálem
- ▶ **Kompetence k učení a řešení problémů** ovlivněny
 - Podporovat koncentraci, „potlačovat“ hyperaktivitu, impulzivitu a nežádoucí projevy
- ▶ Komunikace = obtíže při písemné komunikaci
 - Záležitost nápravy čtení, psaní a pravopisu
- ▶ **SPU = podávané výkony neodpovídají rozumové úrovni**
 - Hyperaktivita, nesoustředěnost, impulzivita, zhoršená koordinace

Formy vzdělávání a podpory žáků se specifickými poruchami učení

- ▶ **Podpora v rámci vyučování učitelem kmenové třídy**
 - U žáků s mírnějšími poruchami
- ▶ **Integrace žáka s SPU v běžné třídě**
 - Těžší stupeň poruchy
- ▶ **Individuální podpora učitelem**

- Podpora speciálního pedagoga/školního psychologa formou dyslektických kroužků, reedukační péče
- ▶ **Skupiny individuální podpory při základních školách**
 - Nejefektivnější (Bartoňová, 2012)
 - Často se jedná o integrované žáky kmenové třídy – odcházejí na vybrané předměty do třídy speciálního pedagoga
- ▶ **Speciální třídy pro žáky se specifickými poruchami učení**
 - v. č. 27/2016 Sb.
 - Třídy se zřizují při ZŠ pro žáky, u nichž jsou diagnostikovány SPU a preferují individuální přístup společně s reedukační péčí
- ▶ **Základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení**
 - Reedukační přístup v celém vyučovacím procesu
- ▶ **Třídy při dětských psychiatrických léčebnách**
 - Žáci s těžkými stupni SPU společně s kombinací poruchy pozornosti
 - Terapeutická a medicínská podpora
- ▶ **Individuální a skupinová podpory v pedagogicko-psychologické poradně (PPP)**
 - Reedukace v rámci edukativních a stimulačních skupin
 - Popř. individuální náprava

Individuální vzdělávací plán a zásady intervence

Základní zásady intervence

- ▶ Identifikace podpory založena na **komplexní diagnostice**
- ▶ **Kmenový učitel přijímá zodpovědnost** za aktivní výuku ve spolupráci se speciálními pedagogy a dalšími odborníky
- ▶ **Rozdíl mezi výkonem a schopnostmi** by neměl být považován za jediný podklad pro stanovení podpory
- ▶ Na základě sledování pokroků je poskytována **podpora v různých etapách a úrovních**
- ▶ **Intervence musí být včasná**, propojena s psychologickými potřebami dítěte, vycházející z vědecky podložených metod
- ▶ Intervence musí být **součástí běžných denních aktivit**

Individuální vzdělávací plán

- ▶ v. č. 27/2016 Sb.
- ▶ Umožňuje upravit vzdělávání pro žáky s SPU tak, aby bylo dosahováno souladu mezi vzdělávacími požadavky a skutečnými možnostmi
- ▶ Zpracování a provádění IVP zajišťuje **ředitel školy** s písemným doporučením školského poradenského zařízení na základě žádosti žáka nebo jeho zákonného zástupce
- ▶ IVP vychází z **učebních dokumentů školy (ŠVP)**

Individuální vzdělávací plán

- ▶ Musí být vypracován bez zbytečného odkladu, nejpozději 1 měsíc ode dne, kdy škola obdržela doporučení a žádost zletilého žáka/zákonných zástupců
- ▶ IVP může být doplňován a upravován v průběhu celého školního roku (nejméně 1krát ročně)
- ▶ Za implementaci odpovídá ředitel
 - Podílí se učitelé daných předmětů pro něž je IVP vypracovááno, školské poradenské zařízení rodiče i žák samotný
- ▶ Školské poradenské zařízení poskytuje podporu a vyhodnocuje dodržování stanovených postupů a opatření – informuje ředitele o nedodržení IVP

Obsah individuálního vzdělávacího plánu

- ▶ Identifikační údaje žáka
- ▶ Údaje o skladbě druhů a stupňů podpůrných opatření poskytovaných v kombinaci s tímto plánem
- ▶ Údaje o pedagogických pracovnících podílejících se na vzdělávání žáka
- ▶ Úpravách obsahu vzdělávání žáka
- ▶ Časovém a obsahovém rozvržení vzdělávání
- ▶ Úpravách metod a forem výuky a hodnocení žáka
- ▶ Případné úpravě výstupů ze vzdělávání žáka
- ▶ Dále obsahuje jméno pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým škola spolupracuje při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka

Výuka cizího jazyka u žáků se specifickými poruchami učení

- ▶ V učebních plánech je zařazen první cizí jazyk povinně od 3. třídy
 - Školy dále zařazují volitelný druhý cizí jazyk nejpozději od 8. třídy
- ▶ Ne vždy má žák s SPU obtíže při osvojování cizího jazyka

- ▶ Výběr jazyka je individuální
 - Němčina problematické členy podstatných jmen, složená slova
 - V angličtině zvuková a grafická stránka jazyka

- ▶ **Při rozhodování o volbě cizího jazyka u žáků s SPU je důležitý:**
 - Typ dyslexie
 - Levohemisférová (čtou s porozuměním, domýšlejí text) – lepší v angličtině
 - Pravohemisférová (slabikují, přesné čtení) – lepší v němčině
 - Zájem o výuku (práce na PC – hry – pozitivně ovlivňují zájem)
 - Osobnost učitele (metodická zdatnost, přístup k výuce)
 - Bydliště (příhraniční oblasti – němčina)
 - Negativní transfer (je vhodné volit výrazně rozdílné jazyky: ne Rj a Čj)
 - Využití znalostí rodičů (nemusí být vždy přínosné)

Projevy obtíží při osvojování cizího jazyka

- ▶ **Čtení**
 - Záměny písmen: the – hte; der – red
 - Domýšlení textu, dvojité čtení = problematické dekodování
 - Výkon postižen v rychlosti, správnost, technice čtení a porozumění
- ▶ **Psaní**
 - Přesmykování (from – form), vynechávání písmen (mother – moth)
 - Vynechávání krátkých slov, fonetické psaní (train – trejn)
 - Obtížné rozlišování hlásek a jejich pořadí
 - Schreibst – schreibst / Older – oldest
 - Písemný projev může být ovlivněn dysgrafií
- ▶ **Řeč**
 - Nedostatky v osvojení Čj ovlivňují osvojování cizího jazyka
 - Nedostatečně rozvinuté složky řeči brzdí osvojování – gramatika, slovní zásoba, jazykový cit

▶ **Porozumění mluvené řeči**

- Zejména ve vyšších ročnících – snížená orientace v pokynech, úkolech
- Problémy s orientací = negativní vliv na motivaci = zhoršení známek

▶ **Artikulace**

- Součást vývoje motoriky, pohybové koordinace a sluchové percepce
- Nesprávná artikulace v mateřském jazyce ovlivní jazyk cizí
- Pokud dítě nezvládá např. slovo lokomotiva – obtíže ve slově Apfelsaft
- Při špatné výslovnosti slova roleta – obtíže ve slovech word/world

▶ **Jazykový cit a gramatická pravidla**

▶ **Pracovní paměť**

- Problém při vykonávání více úkolů současně
- Oslabení dlouhodobé paměti vede k nutnosti opakovaně se učit dny v týdnu, číslovky, apod.

▶ **Automatizace**

- Projevuje se velmi intenzivně zejména v cizích jazycích
- Učitel má dojem, že vše mnohokrát opakuje, v jedné hodině je vazba zvládnuta, v následující je nutné ji znovu naučit.

▶ **Motorika a prostorová orientace**

- Potíže při orientaci v textu, na stránce, zápisu slovíček

Principy vyučování cizího jazyka

▶ **Multisenzoriální vyučování**

- Propojení zraku, sluchu, hmat a kinestetické vnímání
- Soustavné kombinování řeči a konkrétních úkolů s obrázky, pohybovými úkoly

▶ **Komunikativní přístup**

- Podporování dovedností vnímat mluvího, rozumět sdělení, vyjádření vlastních pocitů, potřeb a myšlenek k aktivní účasti ve výuce

▶ **Strukturovaný postup**

- Zafixování hláska – písmeno, hláskové stavby slov, vět, syntaxe
- Možnost využívání globálního čtení (pouze zpočátku)

▶ **Sekvenční postup**

- Postup od již osvojeného k novému učivu malými krůčky

▶ **Kumulativní princip**

- Zařazování nových poznatků k již osvojeným vědomostem

▶ **Respektování individuality dítěte**

- Přístup k výuce respektující schopnosti dítěte

▶ **Mateřská metoda**

- Dítě si osvojuje cizí jazyk identickým způsobem, jakým se seznamuje s mateřským jazykem
- Ve vazbě na konkrétní situaci k opakování
- Začíná se poslechem, vnímáním všemi smysly, snaha porozumět kontextu a teprve poté se vyjadřovat

▶ **Respektování stylů učení**

- Nevhodné metodické postupy mohou vést ke stresu a neschopnosti zvládat více úkolů současně
- Většina žáků s SPU preferuje globální styl učení
 - Vyhovuje jim konverzace, učení na základě opakování v různých situacích
 - Jiní žáci potřebují gramatické přehledy a tabulky
- Výuka tak musí vycházet z pochopení individuality

Hodnocení žáka s SPU

▶ Z. č. 561/2004 Školský zákon (§ 51)

- Hodnocení: Klasifikace / Slovní hodnocení / Kombinace způsobů
- *(4) U žáka s vývojovou poruchou učení rozhodne ředitel školy o použití slovního hodnocení na základě žádosti zákonného zástupce žáka. Výsledky vzdělávání žáka v základní škole speciální se hodnotí slovně.*

▶ Hodnocení poskytuje zpětnou vazbu, která by měla žáka motivovat ke zlepšení – zároveň však také ocenit snahu žáka

Základní charakteristiky

- ▶ Hodnocení je nedílnou součástí výchovně vzdělávacího procesu
 - Posuzuje úroveň žáka v daném období
 - Dlouhodobý proces
- ▶ Různé formy
 - Klasifikace/Slovní/Odměna/Souhlas/Vytyčení chyby/Trest
- ▶ Funkce hodnocení
 - Motivační
 - Kontrolní
 - Výchovná
 - Diagnostická
 - Regulační
- ▶ Nutnost vhodné formy hodnocení a jeho plánování
 - Soustavná klasifikace nedostatečnou vede k demotivaci

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování

č.j.: 13 711/2001-24

- ▶ **Čl. V - Hodnocení a klasifikace žáka**
- ▶ Způsob hodnocení a klasifikace žáka **vychází ze znalosti příznaků** postižení a **uplatňuje se ve všech** vyučovacích **předmětech** a na všech stupních vzdělávání.
- ▶ Při způsobu hodnocení a klasifikaci žáků je třeba **zvýraznit motivační složku** hodnocení, **hodnotit jevy, které žák zvládl**. Při hodnocení se doporučuje užívat **různých forem** hodnocení, např. bodové ohodnocení, hodnocení s uvedením počtu chyb apod.
- ▶ Při klasifikaci žáků ve věku plnění povinné školní docházky se **doporučuje upřednostnit širší slovní hodnocení**

Hodnocení žáka s SPU

- ▶ **Zásady hodnocení u žáků s SPU:**
 - Hodnocení by mělo být pozitivně motivační a objektivní
 - Reflektuje, co žák zvládnul

- Jak žák dovede zpracovat a použít již osvojené strategie a postupy řešení
- Hodnocení postupu a zlepšení
- Vymezení chybovosti – zpětná vazba

▶ **Slovní hodnocení**

- Umožňuje postihnout celkový vývoj dovedností žáka
- Lze naznačit směr vývoje žáka

▶ **Formativní hodnocení**

- Průběžné interaktivní hodnocení
- Založeno na aktivní roli žáka ve vzdělávání, posiluje motivaci, rozvoj klíčových kompetencí a sebevědomí
- Cílem je rozvoj vlastního sebehodnocení žáka, aby sám uměl rozpoznat, zda probíranou látku či dovednosti již plně ovládá, nebo ještě ne.

▶ **Podmínky pro využití formativního hodnocení**

- Podporující prostředí, zpětná vazba, stanovování konkrétních učebních cílů, užívání vhodných výukových strategií a aktivní učení.

▶ **Formy formativního hodnocení**

- Zpětná vazba je zaměřena na sledování vývoje procesu učení v čase (jak se žák učí) – motivující
- **Metoda test-retest** (aplikace identického testu v různých fázích probírání látky a reflexe)
- **Dotazovací techniky** v průběhu výuky
- **Hodnotící komentář** zaměřený na zhodnocení míry dosahování stanoveného cíle
 - Žák nejdříve sám identifikuje co mu jde a co ne
 - Následně mu jeho názor potvrdíme s tím, že zjistíme, proč se žákovi nedařilo, a nabídneme mu možnosti, jak by mohlo být dosaženo zlepšení